Prevodi govora na promociji knjige “Balkanske teme” u Ambasadi Srbije, u Londonu

Govor Ambasadora gosp Ognjena Pribičevića

Dame i gospodo,

Srećan sam što sam sa vama danas ovde da vam poželim dobrodošlicu u ime Srbije i u moje lično ime. Dozvolite da vam kažem da sam ja ovde nov, samo pet nedelja otkako sam stigao. Želeo bih da vam kažem par reči, biću kratak. Zadovoljan sam što sam dobio ovu priliku da otvorim ovaj razgovor o knjizi gosp Puvačića, naročito zbog toga što dolazim iz Srbije, a Srbija znači politika. Upravo dolazim iz Ministarstva za spoljne poslove, gde se razgovaralo o politici, prilično neprijatna misija. Pre nego što sam stigao ovde, uspeo sam da kratko posetim izložbu Aleksandre Mio, sa divnim slikama, apsolutno uživanje, pa sam na povratku ovamo razgovarao sa mojim saradnicima i rekao da mislim da je vreme da prestanemo da govorimo samo o politici. Govorimo o politici svo vreme od 80-ih, o užasnom režimu 90-ih, o strašnim ratovima, i zbog toga sam veoma srećan što imam večeras ovu priliku. Rekao sam svojim saradnicima, dajte mi priliku da radim dve stvari u Engleskoj, prvo biznis i drugo kulturu. Eto, zbog toga sam srećan što sam opet ovde i što može da započne ovo veče o divnoj knjizi gosp Puvačića.

Hvala vam puno.

Govor Sonje Besford – predsednice Udruženja srpskih pisaca i umetnika u inostranstvu (ASWA)

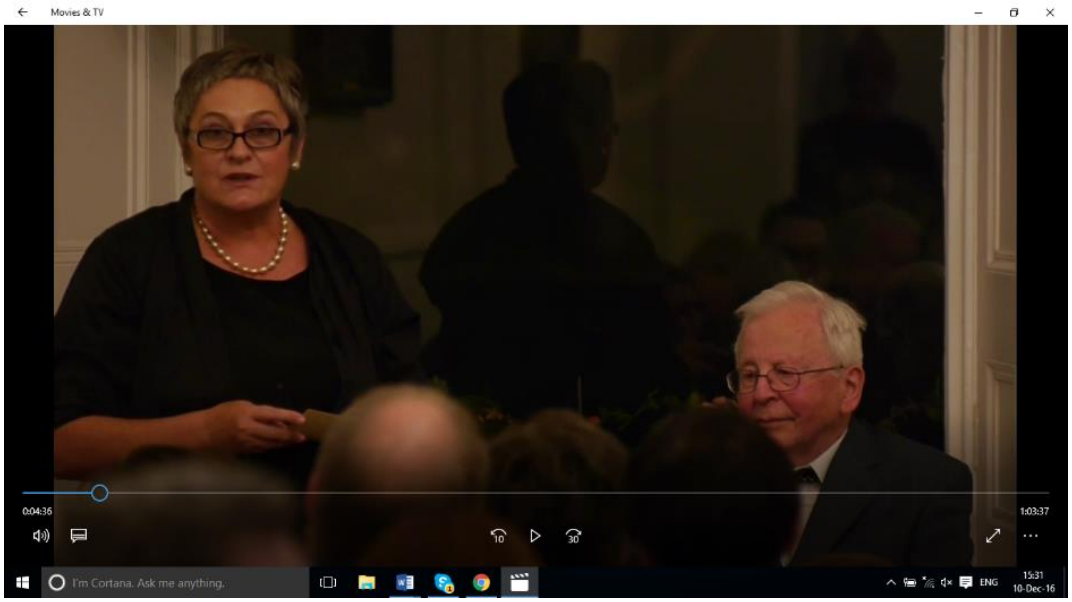

Hvala vam mnogo sto ste došli večeras da proslavimo život Dušana Puvačića i hvala našem Ambasadoru, Ognjenu Pribičeviću, što nam je pružio dobrodošlicu u Srpskoj Ambasadi.

Dušan Puvačić i ja smo bliski prijatelji mnogo godina, suviše mnogo i da se setimo. Imali smo mnogo interesantnih sastanaka u mojoj kući, u Puvačićevoj kući, u restoranima i mnogo fascinantnih razgovora o raznim stvarima. Ali gotovo uvek na početku sastanka Dušan bi došao sa pričom o Muji i Hasi. Pokušaću da se setim jedne, što mi neće biti lako, ali ne bezobrazne.

Mujo i Haso lete helikopterom. Posle pet minuta helikopter se sruši. Kad su pronašli crnu kutiju, čuju sledeće:
'Mujo, jarane, isključi taj ventilator – previše mi je hladno!'

Ovo veče je posvećeno Dušanu Puvačiću i njegovom radu u Udruženju. Kao što vam je svima poznato, Udruženje je osnovao 1951 godine Slobodan Jovanović, a prvi predsednik je bio Miloš Crnjanski. Mi smo obnovili rad 1991 godine, kada je situacija za srpski narod i za celu bivšu Jugoslaviju postala vrlo teška. Tokom tih teških godina, Dušan, kao predsednik Udruženja, krenuo je sa idejom da poziva pisce iz Srbije da nam govore o njihovom radu i o tome šta se tamo dešava što se tiče i politike i kulture. On je takođe pokrenuo ideju da Udruženje štampa pet knjiga u prevodu sa srpskog na engleski. On je bio glavni izdavač i tehnički savetnik. Pod njegovim rukovodstvom sve je išlo glatko i mnogi pisci, prevodioci i štampari su bili zadovoljni, kao i čitaoci.

Oskar Vajld (Oscar Wilde) je rekao da je pisanje isuviše važno da bi se smatralo ozbiljnim. U našim dugim razgovorima mi nismo pratili taj zakon i mi smo razgovarali o literaturi, o skriptama, o našem jeziku, o psihologiji i filozofiji i svim drugim stvarima za koje smo smatrali da su važne i relevantne. Jednom prilikom pričali smo o ljubavi, o tome koga volimo, zašto i kako i koji je razlog zašto volimo tu osobu: možda zato što poštujemo njihovo znanje ili bilo koje znanje, zbog njihove elekventnosti, njihovog držanja, lične filozofije itd... i onda smo pričali o ženama i njihovim osećanjima u vezi sa ljubavi. Odma me je optužio da sam bila kao i obično isuviše direktna. A onda je on postao ozbiljan i rekao: znaš, jedina žena koju sam ikada voleo je Tilda! Odjednom je postala tišina između nas, a ja sam se osećala neobično privilegovanom što sam ja bila ta koja je saznala za tu tajnu. Tom istom prilikom, inspirisan ne sećam se čim, on je rekao: ja se ne sećam ko je prvi rekao da čovek nikad ne može biti usamljen sa pesnikom u svom džepu. Ja mogu samo iskreno da kažem da nikada neću biti usamljena sa sećanjem na naše prijateljstvo i sa radom Dušana Puvačića u mom džepu.

Hvala.

Tildin govor

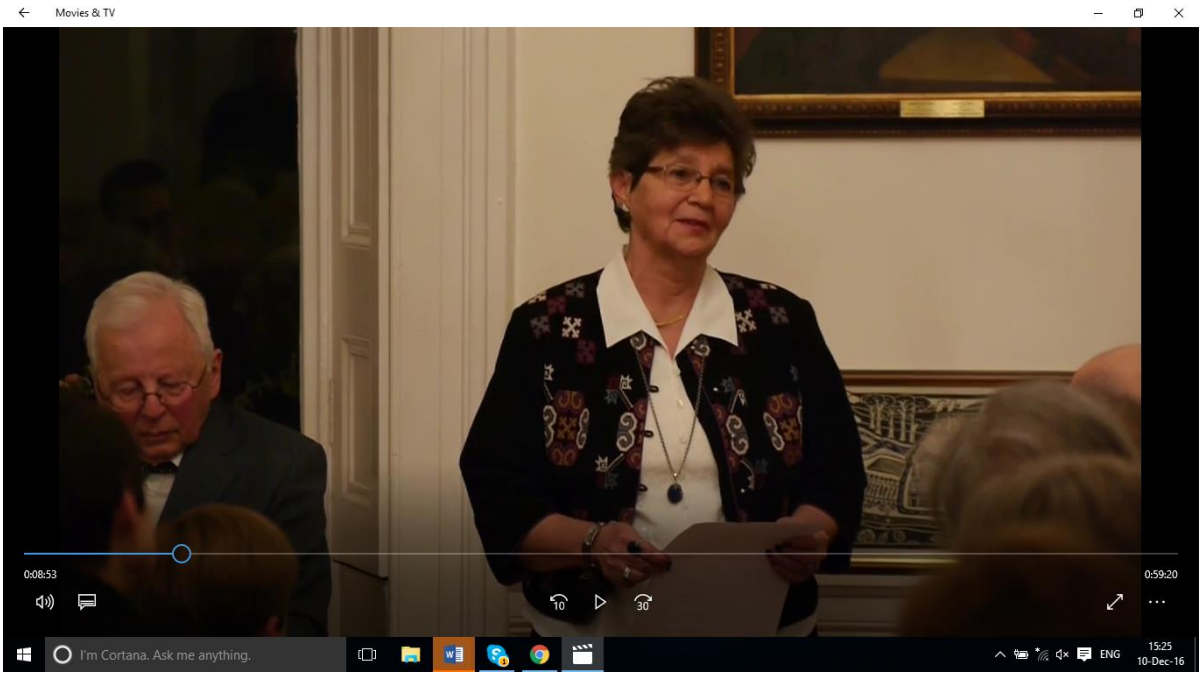

Dobro veče draga familijo i dragi prijatelji,

Cela naša familija vas toplo pozdravlja.

Pre svega želela bih da se zahvalim našoj Ambasadi što nam je pružila gostoprimstvo i dala nam na upotrebu ove divne prostorije kako bi održali ovo veče.

Takođe smo oduševljeni što vas večeras vidimo u toliko velikom broju pa želim da se svima zahvalim što ste došli da obeležimo objavljivanje Duškove knjige “Balkanske teme”.

Naročito se zahvaljujem onima koji su doputovali iz daleka kao i prijateljima iz Edinburga, Notingema, Tauntona, Redinga, Pariza i Liona da bi bili večeras ovde sa nama.

Ali ne samo zato što je knjiga izašla nego i zbog toga što ovo veče za Duška znači i ponovno viđenje sa mnogima od vas koji su bili deo njegovog profesionalnog života i zbog toga ovo veče vidimo kao proslavu tog života i svega onoga što je postigao u toku tog života. Sigurna sam da će iz ovoga izvući mnogo pozitivne energije. Ja se zahvaljujem svim ranijim kolegama i studentima koji će večeras reći po par reči. Iako on nije u mogućnosti da komunicira od kad je pre pet godina doživio moždani udar, ja vas uveravam da on može da razume gotovo sve i da je on srećan sto smo se svi okupili ovde te je ovo prilika da vas sve vidi. Posebno je uzbuđen što će ponovo videti neke od svojih ranijih studenata koji su se toliko brinuli kakav posao će naći sa diplomom

srpskohrvatskog jezika i književnosti a sada svi rade na vrlo dobrim i prestižnim poslovima.

Takođe bih htela da se zahvalim našem dugogodišnjem prijatelju Kolji Mićeviću i njegovom sinu Rašku iz Pariza koji je za vrlo kratko vreme uspeo da ostvari ovu ideju i da odštampa knjigu iz Dušanovih rukopisa koji su ležali u jednoj fascikli ko zna koliko dugo.

Tako isto bih želela da se zahvalim Saši Nikoliću koji će omogućiti da naša familija i prijatelji koji nisu bili u mogućnosti da večeras budu ovde s nama vide sve na snimku.
I na kraju želela bih ovom prilikom da se zahvalim mojim divnim kćerkama i njihovim porodicama koje su bile uz mene u najtežim trenucima, pomagale mi i davale snagu. Da nije bilo njih, ne znam gde bih danas bila.

Hvala im.

Govor prof. Celia-e Hawkesworth

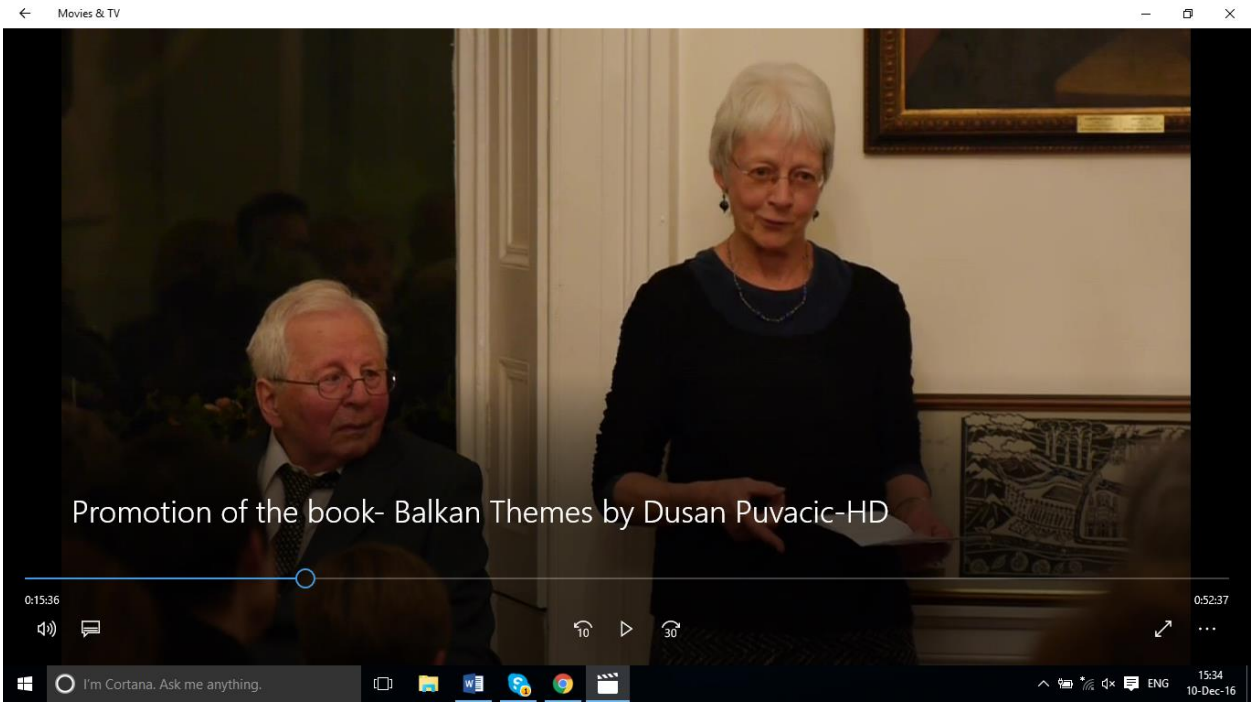

Imala sam sreću da upoznam Dušana 1964. ili 1965., koje su bile izuzetne godine za ljude moje generacije. Bila sam u Beogradu na stipendiji Britanskog Saveta, nakon svršetka studija u Kembridžu.

Studirala sam francuski i ruski, ali, koliko god da sam se divila i volela rusku književnost, cela ruska kultura uvek mi je bila strana. Od 1955. godine moja porodica je počela provoditi letnje odmore u Dalmaciji (zahvaljujući prijateljici moje majke iz Zagreba) i shvatila sam da postoji slovenska kultura u kojoj ću moći da se osećam kao kod kuće.

Ovo je potpuno potkrepljeno mojim desetomesečnim iskustvom u Beogradu, gradu iskričavog kulturnog života. Uronila sam u taj život i uživala u njemu, osećajući da pripadam u svemu tome, kada bih videla poznata lica na premijerama u pozorištu, na koncertima i na otvaranju izložbi.

Dušan je stigao u moj život kada sam radila na tezi o savremenoj srpskoj poeziji. Tada sam upoznala nekoliko srdačnih pisaca koji su me primili pod okrilje i zamolili me da radim na prevođenju - ne mogu da se otmem utisku da ovo nije bilo pametno, jer jedva da sam poznavala jezik. Jedna mala ilustracija tog neznanja: dosta sam vremena provela u kući jednog para koji su uvek koristili reč “miraz” kada su hteli da otvore flašu (sto se prilično često dešavalo), a ja sam na jednom sasvim drugom mestu upotrebila ovu reč kada je neko tražio otvarač za flašu. Svo okupljeno društvo se začudilo! Obično mi je neprijatno kad pomislim kako sam bila naivna u ovom periodu, ali su to ljudi toplo prihvatali.

Dušan za mene karakteriše ovo vreme. On možda se i ne seća te plašljive studentkinje koja se povremeno pojavljivala u Klubu književnika. Ali je se njega živo sećam, kako sedi za stolom, guste crne kose u naočarima sa velikim okvirima. Uglavnom se sećam njegovog izraza: raspoloženog, upitljivog, nežno ironičnog, ali iznad svega blagog. Njegova dobrota i velikodušnost dala se odma videti. Iako sam ga jedva poznavala, znala sam da mu se mogu obratiti zbog bilo kod problema.

Dušan možda nije svestan utiska koji ostavlja na druge ali to je bilo ono što ga je činilo tako divnim i duboko cenjenim nastavnikom. Uvek je činio da se drugi ljudi osećaju komotno i slobodno onakvi kakvi su - čak iako je to značilo zaogrnuti se jednom sveobuhvatnom ironijom, koja je bila njegov pogled na svet.

Mnogo godina kasnije oboje smo predavali na univerzitetima u Velikoj Britaniji i redovno se sastajali, jer smo jedno drugom služili kao dodatni ispitivači. Sećam se nekoliko radosnih poseta Lankasteru, gledajući kako dve vesele devojčice postepeno izrastaju u divne mlade žene, a sećam se naravno i Tildinog legendarnog gostoprimstva.

A onda, kada se srećno malo društvo u Lankasteru rasformiralo i rasporedilo po drugim univerzitetima u Velikoj Britaniji, ja sam bila oduševljena. Škola za slovenske i istočno-evropske studije imala je puno sreće da dobije Dušana, Marka Vilera i tragično kratkovečnog Alana Fergusona, koji nam je uvek nedostajao.

Ono što je usledilo bilo je malo zlatno doba koje sam provela u Školi za slovenske i istočno-evropske studije. Dušan je doneo sve one kvalitete koje sam prvi put primetila u Beogradu u vezi sa njegovim predavanjem i radom sa studentima. Meni je on obasjao dane svojim neizostavno finim humorom i onim upitnim kiselim osmehom. On je bio najljubazniji, najvelikodušniji kolega kakav se samo poželeti može. Osećam se počašćena što sam sa njim blisko radila dugi niz godina.

Hvala ti Duško, za mnogo više nego što to mogu izreći.

Govor prof. David-a Norris-a, sa Nottingham univerziteta

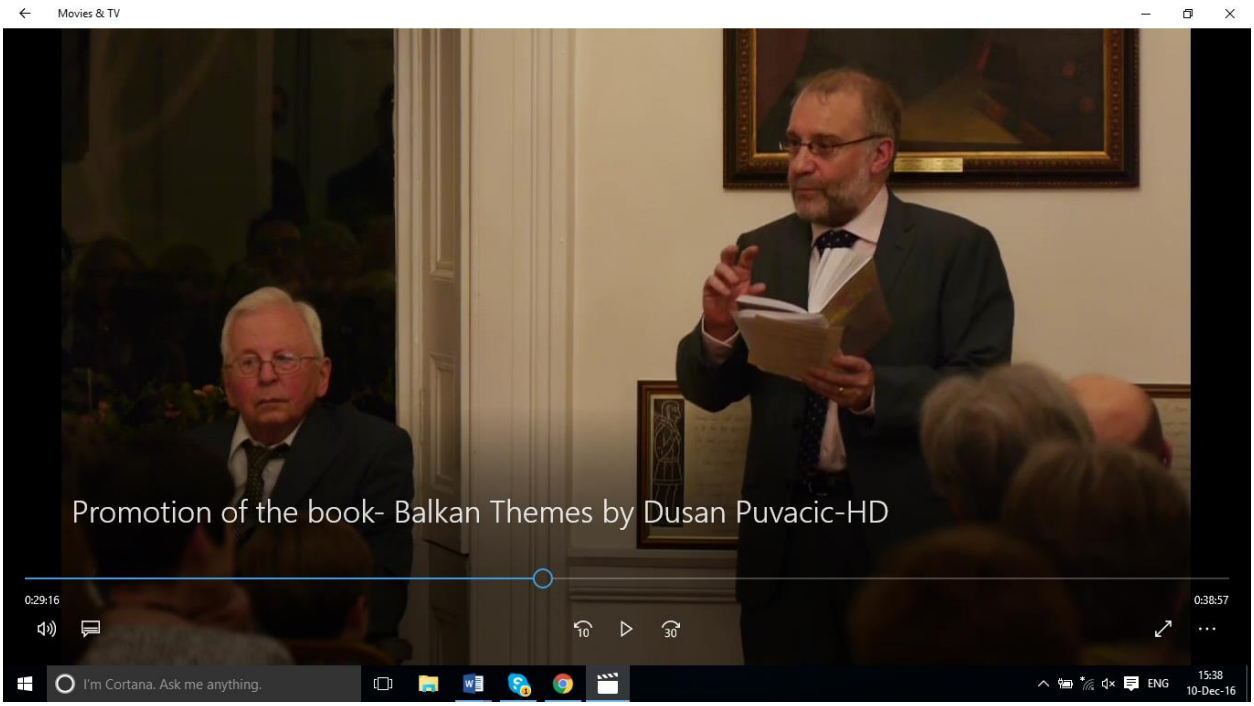

Želim da kažem nešto o Dušanovoj knjizi, o tome zašto mislim da je to važna publikacija u našoj oblasti južnoslovenskih književnosti i da pročitam kratak izvod iz nje – nijedna promocija knjige ne bi bila potpuna ako se direktno ne predstavi njen kvalitet.

Duškova knjiga je zbirka eseja i članaka o različitim aspektima književnosti Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne gore. Knjiga sadrži članke o usmenoj poeziji i literaturi, uglavnom iz 19-og i 20-og veka. Podeljena je na tri dela. Prvi esej se odnosi na razvoj kosovskog mita, a ostali eseji uglavnom na temu Duškove Bosne koju predstavljaju eseji o stilu i temama o sevdalinkama, o Dučićevoj poeziji, i o putnim beleškama koje su ostavile manje poznate žene iz inostranstva koje su putovale po tim krajevima. Drugi deo je serija rasprava koja se bavi delima najvažnijih doprinosa književnosti 20-tom veku: dela Jovana Skerlića, Tina Ujevića, Ive Andrića i Miloša Crnjanskog. U završnom delu Duško nas izvodi, dakle svoje čitaoce, u predivnu šetnju, i vodi nas kroz neke od najsloženijih pitanja moderne knjizevnosti: o pitanju uticaja levičarske ideologije na jugoslovensku književnost pre Drugog svetskog rata; o radu prvih posleratnih književnih generacija i o njihovim pokušajima da pronadju novi izraz za svoje pesme; o odnosu izmedju književnosti i politike u Jugoslaviji krajem 1970 i 1980-ih godina; i na kraju je dugo izlaganje o zadatku satiričara i o upotrebi satire u srpskoj i hrvatskoj književnosti u 20-om veku.

Ovo je knjiga koju je napisao iskusni književni kritičar i teoretičar, pouzdan u svom zadatku, knjiga širokog okvira, puna analitičkih i interpretativnih primera neophodnih za ilustraciju glavnih argumenata. Pročitao sam mnogo takvih knjiga i mnoge od njih su opterećene željom autora da nas, pored rezultata istraživanja, ubede u sopstvenu

visprenost. Duškova knjiga nema taj nedostatak; ona je napisana sa jasnim ciljem i zadatkom da nas obavesti o predmetu, a ne o piscu, mada mislim da možemo reći neke stvari o autoru iz opreznih rečenica ili delova rečenica, i finih uvida, koji odaju utisak ličnog mišljenja i iskrenog komentara.

Tri nivoa

Postoje tri nivoa koji dominiraju Duškovom knjigom: prvi je Duškov nagon da se temi pridje sa neuobičajene strane i da se tako preispitaju vladajuće dogme. Drugi nivo je u širini Duškovih interesovanja, u njegovim višestranim pristupima književnim problemima. To je ono sto bi danas nazivali interdisciplinarni pristup u kojem se književnost razmatra u kontekstu istorijskih zbivanja. Razmatra se ne samo sa estetske strane, nego i socijalni i politicki faktori takodje deluju u književnom tekstu, a to čitaoce veže za knjigu. I konačno, treći element je piščevo uverenje da je književnost važna, ne kao odraz sveta oko nas već kao model sveta koji razotkriva taj svet u njegovoj punoj realnosti.

Prvi nivo

Dozvolite mi da analiziram prvi nivo - a to je Duškovo odbijanje da usvoji vladajuća mišljenja i da odbaci konvencionalni pristup problemu. Ovaj pristup se vidi iz prvog eseja o kosovskom mitu u kojem sam mit nije predmet interesovanja već razvoj tog mita, raspravljanje o pojavama novih tumačenja koje su ugradjene u narativ o mitu u različitim vremenima. To nije diskusija o nepromenljivoj istini o mitu kako bi neki pomislili, već objektivno razmatranje činjenica nastalih nakon dogadjaja i onih nastalih mnogo kasnije; na primer, o izdaji Vuka Brankovića i o izboru kneza Lazara: pobediti ili prihvatiti poraz. Ovo je Duškova primedba, “nema sumnje, kao i mnogi drugi mitovi, kosovski mit se časno koristi, ali se takodje i zloupotrebljava u srpskoj konvencijalnoj kulturnoj istoriji.” U knjizi Duško iznosi čitaocima drugačiji pristup, kako se ovaj mit vremenom razvio kao i ostali mitovi, dok su različite interpretacije dodate nakon dogadjaja, sve dok se mit nije oslobodio svog istorijskog okvira i dobio mogućnost širih univerzalnih značenja.

Ova “neočekivana tumačenja” su karakteristična i za ostale eseje. Većina kritičara smatra Jovana Dučića za srpskog pesnika evropskih dimenzija, po njegovim temama i poetskom izrazu, ne ulazeći u njegovo poreklo i raniji zivot. Medjutim, Duška naročito zanima Dučićevo bavljenje predelima Bosne i Hercegovine, gradovima gde je odrastao i istorijom regiona.

U drugom eseju Duško nas postavlja pred izmenjenu sliku kritičara i istoričara književnosti Jovana Skerlića. Skerlić je šire poznat po napadima na ono što je smatrao nezdravom poezijom srpskog modernizma, posebno prema nihilističkom pesimizmu poezije Vladislava Petkovića-Disa. Ali Duško zauzima drugačiji stav i pokazuje da je Skerlićevo mišljenje oprečno jer je prihvatio pojedine pesnike, uprkos njihovoj mračnoj i negativnoj poeziji, jer su u njoj izrazili ono sto Duško naziva jedan od tri izgovora: “izgovor iskrenosti, izgovor patriotizma, i izgovor solidarnosti”. Disova poezija je po

Skerliću bila lišena sva tri izgovora, za razliku od Pandurovića i Rakića. Ovo je primer Duškovog prosvećenog zaključka koji nas nagoni da se ponovo vratimo pitanjima za koja smo mislili da imamo odgovore.

Drugi nivo

Druga karakteristika koja dominira Duškovom knjigom u potpunosti je njegov širok interes svih aspekata kulture toga perioda; ako se sagledaju književne, društvene i političke okolnosti one nam daju zaokruženiji pogled na svet. Esej o Tinu Ujeviću je zanimljiv u tom pogledu. Pažnja kritičara obično zaokupirana Ujevićevim pesničkim izrazom i njegovim boemskim načinom života. Pronašavši novu perspektivu iz koje se vidi doprinos ovog pesnika jugoslovenskoj kulturi, Duško je obratio pažnju na Ujevićevu ranu karijeru, kada je on bio blizak radikalnim političkim idejama južnoslovenskog jedinstva, zajedničkoj državi Srba i Hrvata i radikalnoj socijalnoj politici koja ga je približila komunističkim uverenjima.

U eseju o vezama Crnjanskog sa Engleskom, Duško se dotiče različitih, možda paradoksalnih iskustava kojima je Crnjanski doživeo englesku i britansku kulturu. Duško navodi podatke iz biografije Crnjanskog kako je na kraju stigao u Englesku, njegova često razočaravajuća iskustva u kontaktu sa Britanskim vlastima i životne teškoće sa kojima se suočavao u Engleskoj. Ovo, medjutim, nije cela prica o vezama Crnjanskog sa Engleskom. Duško nam takodje pripoveda o književnoj vezi, zanimanju i pisanju Crnjanskog o engleskoj poeziji, o Šekspiru i posledično o transformaciji njegovog engleskog iskustva u sopstvenu književnost. Priča o Crnjanskom i Engleskoj se tu ne završava. Crnjanski je kao i drugi primetio sličnost izmedju imena mesta keltskog porekla u Britaniji i imena mesta na Balkanu koja svedoče o dugoj istorijskoj vezi dveju periferija Evrope. Ukratko, Duškova široka intelektualna radoznalost otkriva kompleksnost odnosa Crnjanskog sa Engleskom i engleskom kulturom.

Verujem da esej koji nas najviše upućuje na Duškova interdisciplinarna istraživanja jeste njegov rad na “temu sevdah u bosanskim narodnim pesmama”. U ovoj temi Duško uvodi diskusiju o uticaju turske kulture i jezika u Bosni i Hercegovini i na celom Balkanu. Ali više od toga, on razmatra razlike izmedju seoskih I gradskih prilika koje prozivaju teme tipične sevdalinke o ljubavi i strasti i sa muzičkim notama koje su karakteristične za sevdalinke. Esej se nastavlja o mestu ovih pesama u popularnoj kulturi, iz jedne gotovo sociološke perspektive. Duško nam predstavlja zaokruženu sliku karakteristika ovih pesama iz aspekta kulturne istorije, književnih i jezičkih prinosa, govori o promenama u muzičkoj praksi i o popularnim studijama kulture, zaista jedna kaleidoskopska analiza predmeta.

Treći nivo

Mislim za ovaj treći nivo, o značaju književnosti, dozvoliću Dušku da sam progovori, čitajuci odlomak iz jednog eseja, poslednjeg eseja u knjizi, o satiri u jugoslovenskoj književnosti. Krenuću sa tačke gde Duško počinje da raspravlja o radu Radoja Domanovića, srpskog satiričnog pisca s početka 20-tog veka. Smatram da se u ovim

odeljcima može videti da je za Duška književnost aktivan posrednik izmedju čitalaca i sveta, mera moralnih i političkih stvarnosti koja nas okružuje, a iznad svega možemo osetiti Duškovo iskreno uverenje da je književnost značajna kao kreativna ljudska delatnost koja ponajbliže pokreće veze izmedju nas i sveta oko nas.

Str 297

Govor izdavača knjige Raška Mićevića iz Pariza

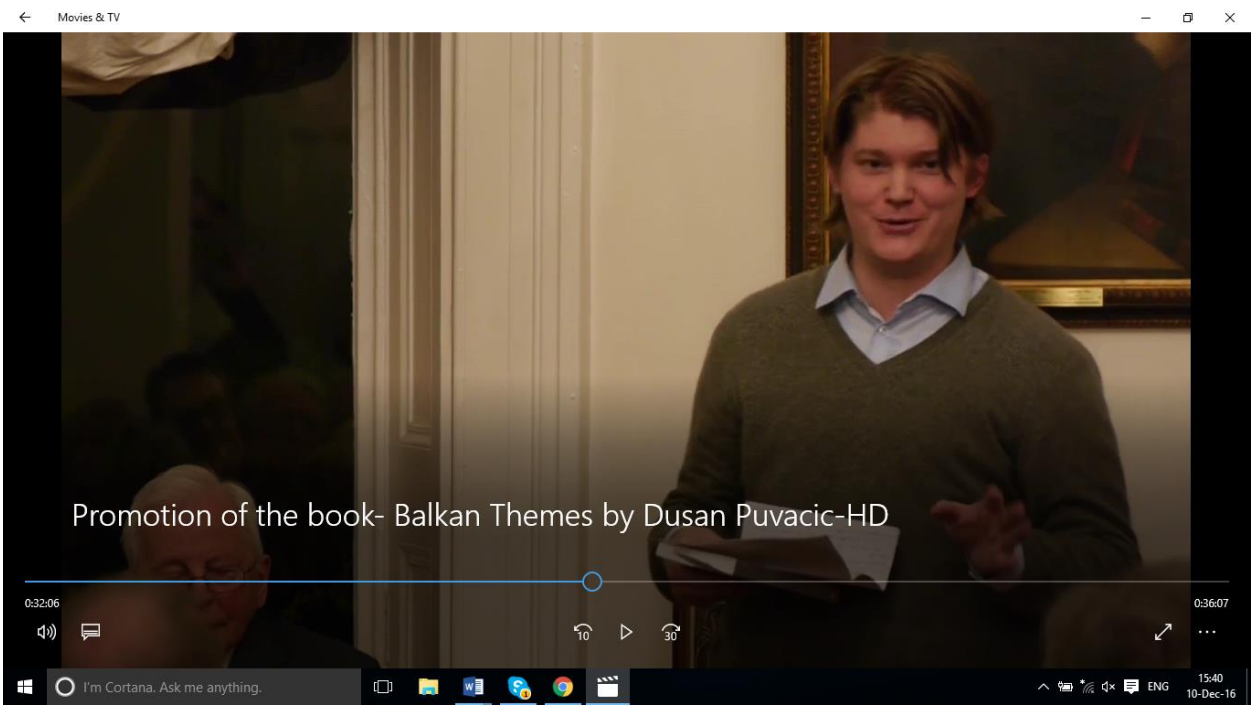

Pre svega izvinjavam se zbog lošeg znanja engleskog jezika, s obzirom da ga ne upotrebljavam često s obzirom da živim i radim u Francuskoj. Takođe želim da ukratko objasnim zašto sam odlučio da budem izdavač ove knjige. Kao prvo, ja sam se tek počeo baviti izdavaštvom poezije, a drugo zato što je moj otac blizak Duškov prijatelj. On nema reči da mi kaže koliko voli Dušana. Poslednji put kad sam bio sa Koljom (ocem) pokazivao mi je na zidovima svog stana neke slike sa Duškom. Pričao mi je o njegovom radu na univerzitetu, o čemu je pisao i radio, i o Tildinoj želji i želji njene familije da se to izda kao knjiga. Ja sam tu ideju rado prihvatio i sada sam veoma ponosan na završenoj knjizi, mada sve zasluge prvenstveno idu Dušku i njegovoj familiji.

Kada sam prvi put pročitao rukopis video sam jedan izraz u knjizi koji nigde ranije nisam video. Na dnu 240-te stranice u knjizi piše: citiram: "Jednom kada se sloboda štampe i sloboda govora ograniče, onda levo krilo počinje da se koristi književnim sredstvima I jezikom Ezopa". Tako se i moja izdavačka kuća zove - Edition Esopie. To je bio signal za mene da radim na toj knjizi.

Radeći na Balkanskim temama naučio sam mnogo detalja o književnom životu u Jugoslaviji. U stvari, mislim da svako drugi, izuzev Dušana, može da nauči nešto čitajući je, kao i da sazna mnogo toga.

Mi smo izabrali ovaj naslov zato što nas svi Duškovi tekstovi podsećaju na to šta je bio balkanski region. Na primer, kada je Bosna bila pod Otomanskom okupacijom nudila nam je tradicionalnu muziku, a to je bio "sevdah". U stvari, ta muzika mi je bila poznata, kao da sam rođen u Banjaluci.

Slušajući pesmu o Emini, u svesti mi se javlja taj drevni svet, a taj drevni svet mogu samo da volim i ništa drugo. Kada sam bio mlađi, 90-ih godina, Balkan je u mojoj svesti predstavljao samo jednu reč - RAT - mračnu i zastrašujuću reč, ali zahvaljujući Duškovim rečima, nove generacije će to gledati drugačijim očima u budućnosti.
Mnogi pisci su pisali o tom mračnom i zastrašujućem svetu i jedan od njih je dobio i Nobelovu nagradu. Ako je to bio mračan i zastrašujući svet, kako to da su mnogi pisci pisali o tom svetu i čak dobijali Nobelovu nagradu? Odgovor je u Dušanovoj knjizi - Balkan je bio lep. Možda su mnogi i zaboravili ovu jednostavnu činjenicu....
Balkan se sada nalazi na pragu velikih promena i niko ne zna kako će se sve to završiti. Zato ja mislim da ljudi dobre volje moraju da podrže ulogu intelektualaca kao što je Dušan. Nikada ne zaboravite njegov glas.

Od sada nova generacija neće zaboraviti njegovo zaveštanje i to mi možete verovati. Želim da završim ovaj govor sa kratkim navodom iz “Satire” gde se kaže “Sloboda govora nije postojala” i zbog toga se išlo u zatvor.

Dinin govor

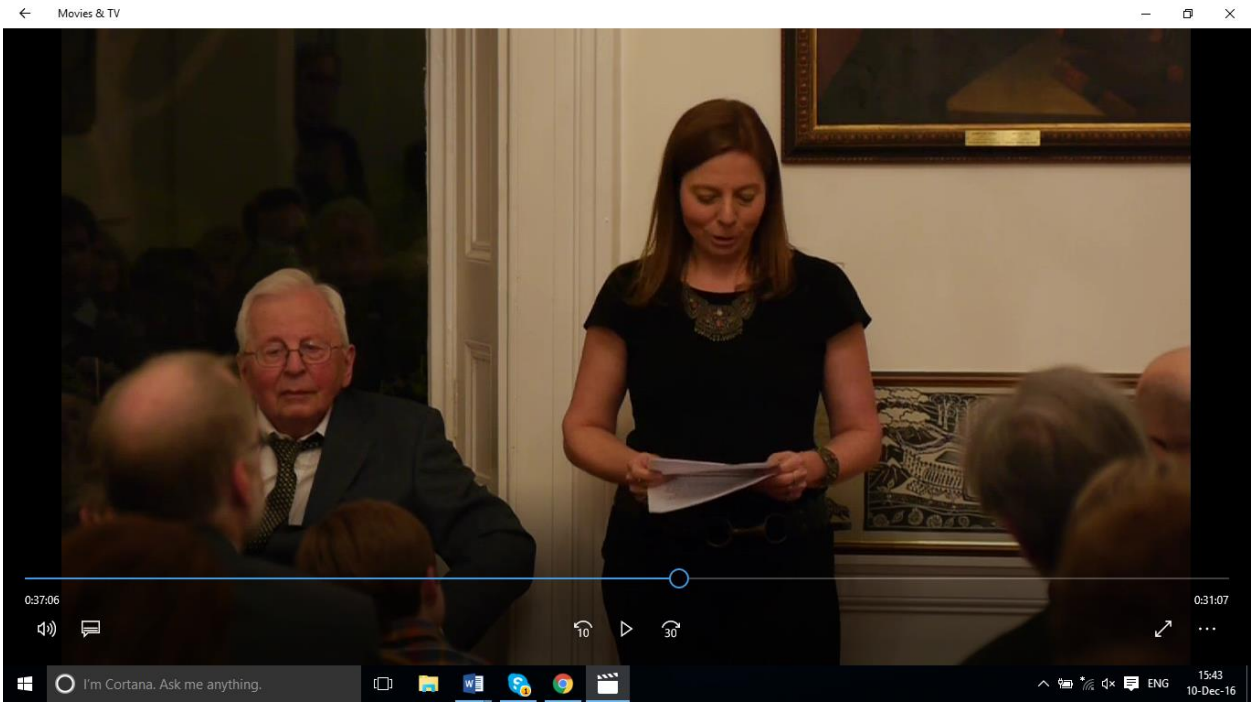

Dobro veče svima,

Lepo je videti toliko ljudi ovde večeras. Mislim da većina od vas zna ko sam, ali u slučaju da ste zaboravili, ja sam Dušanova starija kćerka, a malo kasnije čućete i moju sestru Dušku.

Znam da je objavljivanje očeve knjige bilo prilično iznenađenje za mnoge od vas, pa sam htela ukratko da objasnim kako je do toga došlo.

Nakon što je otac doživeo moždani udar, dugo vremena proveli smo u stalnom iščekivanju njegovog oporavka. Naročito smo se nadali da će pre ili kasnije on moći nastaviti svoje aktivnosti u izvesnoj meri – i da će moći da obnovi svoju ljubav prema književnosti i muzici. Ali uprkos našim nadama i očekivanjima, i njegovim naporima, na kraju je postalo jasno da do toga neće doći.

Jednoga dana, preturajući ladice njegovog radnog stola, mama je naišla na fasciklu koja je sadržavala uređenu zbirku eseja, predavanja i tekstova. Ona je znala da je tata u jednom trenutku razmatrao da ih izda kao knjigu. Ali naravno, druge uzbudljivije stvari i interesovanja su prevladali, fascikla je ostala na dnu fioke i knjiga nikada nije ugledala dan. Međutim, mama je odlučila da promeni tok događaja i u poslednjih 12 meseci ona je uložila veliku količinu njene naizgled neograničene energije da se knjiga izda.

Naravno mama je u ceo posao upregla ostatak porodice, pogotovo mene, i tako smo proveli nekoliko meseci prekucavajući, isčitavajući, korigujući i uređujući tekst. Odlučile

smo da ništa ne menjamo – ni u kom slučaju nismo ni bile kvalifikovane za taj posao - nikakve materijalne promene nisu unete u tatin originalni tekst. Velika većina naših ispravki sastoji se od dodatnih datuma za autore i kritičare koji su u vreme pisanja teksta bili živi, ali su u među vremenu preminuli.

Priznaću da sam jako puno naučila radeći na očevoj knjizi. Moj predhodni ozbiljniji susret sa književnošću moje zemlje je bilo učenje za ispit iz srpsko–hrvatske književnosti. Sećam se analize pod očevim upustvima knjige Dobrice Ćosića “Daleko je sunce” i knjige Ive Andrića “Na Drini ćuprija”. I dok sam radila na očevoj knjizi vratila sam se 30 godina u prošlost.

Ali po meni najvažniji deo ovog projekta je da će Dušanova unučad - Oliver i Luka (koji su večeras ovde) i Karla – jednoga dana, kada još malo porastu, imati ovu knjigu u rukama, i priliku da je pročitaju i saznaju i nauče malo više o njihovom dedi.

Na kraju bih da završim kratkim esejem naše poznate savremene književnice Svetlane Velmar Janković, pisanim specijalno za ovu priliku, pod nazivom “Moj prijatelj Duško Puvačić”. Upravo smo saznali da je ona takodje doživela moždani udar i da je trenutno smeštena u bolnici. Molim vas da mi se pridružite u želji za njen brzi oporavak.

Moj prijatelj Duško Puvačić

Kad sam prvi put srela, sredinom pedesetih godina prošlog veka, tek upisanog studenta Dušana Puvačića, rodom iz Banjaluke, odmah su mi se prikazale njegove osobine što će ga i kasnije obeležavati: smirenost neobična kod tako mladog, mudro promišljanje, uzdržanost pri donošenju ocena i sposobnost da sa mnogo nijansi iskazuje svoje sudove. Kad je, po završetku studija, postao stalni saradnik uglednog beogradskog lista “Književne novine”, te osobine su se, sasvim oblikovane, jos očiglednije ispoljile. Na prvom mestu, to se videlo u njegovoj delatnosti novinskog književnog hroničara, u kojoj se Duško izdvojio posebnim tumačenjem dogadjaja u svetu jugoslovenske i srpske književnosti i kulture o kojima je pisao. Za kratko vreme stekao je, u beogradskoj intelektualnoj sredini, još donekle okamenjenoj komunističkim ideološkim uverenjima i zahtevima, ugled pronicljivog književnog delatnika koji ume da se bori za željenu slobodu i mišljenja i stvaranja, u svim oblastima umetnosti. Progovarao je glasom koji je odlično razumela mlada i mladja generacija stvaralaca što je imala slična shvatanja o neophodnosti da ljudska misao i kreativna energija budu oslobodjene svih zahteva i zvanične ideologije i dnevne politike. To je bio, tada, prilično usamljen i hrabar stav medju poslenicima u socijalističkoj jugoslovenskoj kulturi, a Duško ga je itekako imao, posebno u toku prelomnih šezdesetih godina XX veka, kada je bitka za duhovnu i moralnu slobodu u socijalističkoj Jugoslaviji postajala sve nadmočnija.

Ali ovaj tihi i nepopustljivi borac u javnom životu srpske kulture mene je osvojio zauvek i svojom odanošću porodici i brigom za prijatelje. Nije bilo nijedne teškoće u kojoj se Duško ne bi našao da pomogne ne samo najbližima, to se podrazumevalo, nego i prijateljima pa i udaljenim poznanicima - svima. Bilo je u njemu, Dušanu Puvačiću, neke

nepomerive moralne čvrstine što je zračila plemenitošću i skrivenom dobrotom, i osvajala, kao biser zapleten velom tananog humora i autohumora.

Kad je, posle ugušene studentske revolucije u Beogradu 1968. godine, pojmio da će bitka za oslobodjeno umetničko stvaralaštvo i samostalno promišljanje svakog pojedinca u Jugoslaviji možda još dugo potrajati, moguće duže od trajanja naših života, Duško je odlučio da okuša novi način borbe za srpsku i jugoslovensku kulturu. Prvo je u Lankasteru u Engleskoj u ulozi lektora za srpskohrvatski jezik - tako se zvao tada predmet koji je prihvatio da predaje svojim studentima - otkrivao mladim gradjanima Ujedinjenog Kraljevstva tajne srpskohrvatskog pisma u dva oblika, latinici i ćirilici. Kasnije je, i u Londonu i u Kembridžu, kao profesor, prenosio znanja iz srpskohrvatske, jugoslovenske i opšte balkanske književnosti i kulture. Njegova mudrost je plenila sve koji su ga slušali, njegova smirenost ih je vezivala i povezivala, njegova plemenitost i dobrota ih je činila boljim. Biser moralne čvrstine sve snažnije je osvetljavao one koji su dolazili u vezu sa njim, ali i one kojima je Duško prilazio u susret, i ko je mogao da ga, ikad kasnije, potisne iz sećanja: dostojanstveni i učeni profesor, tako strog prema samom sebi, pretvarao se, u druženju, u bliskog prijatelja, sposobnog da čuje i da razume i najteže zagonetke čovekovog bića, sa onim neprimetnim osmehom nad čudima ljudskog postojanja. Uz vrsnog tumača tajni književnog stvaralaštva, u Dušanu Puvačiću je, kroz decenije rada sa studentima, sa mladima željnim moralnog oslonca, izrastala svetla kugla njegove etičke nepokolebljivosti i plemenitih osećanja koja i danas sve jače svetli, baš zato što nam je sudbina uskratila da slušamo njegov glas. Ali mi te ipak jasno čujemo, Dušane, dok čitamo tvoju novu knjigu “Balkanske teme”, i pozdravljamo te, s ljubavlju.

Svetlana Velmar - Janković
25. oktobar 2013

Govor bivše studentkinje Nade Ćirjanić

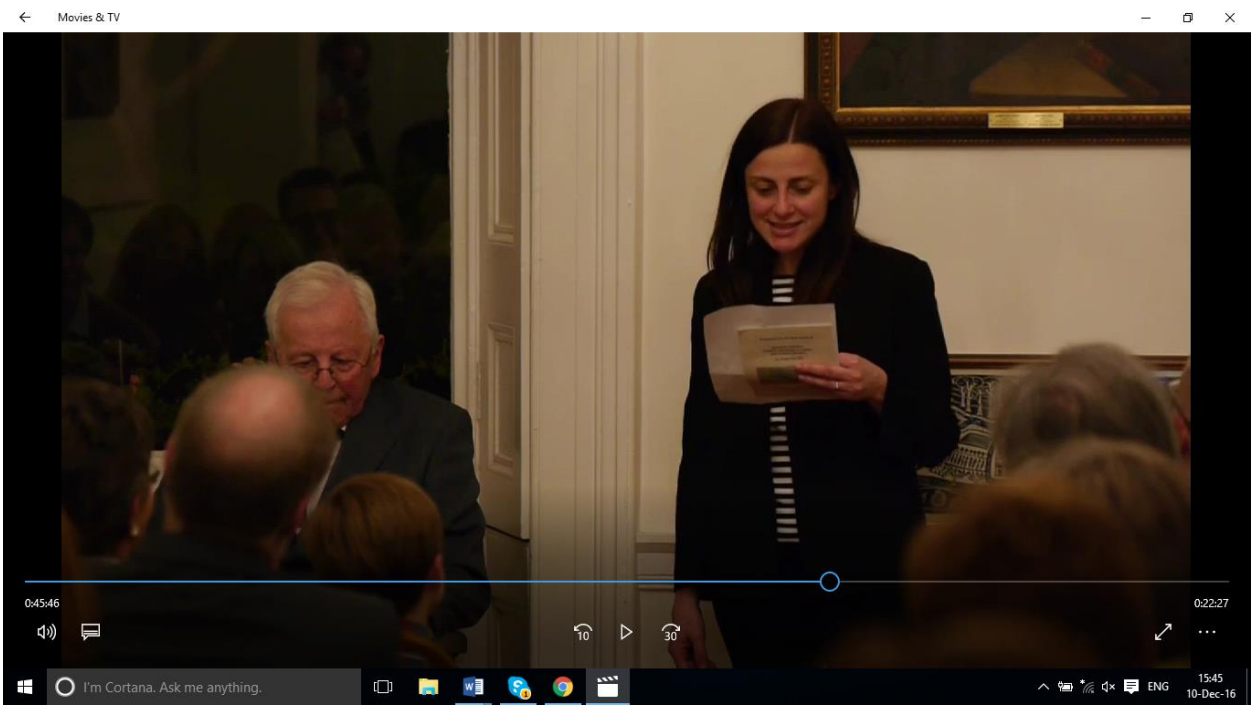

Zovem se Nada Ćirjanić i studirala sam kod profesora Puvačića pre 20 godina na Univerzitetu južno slavenskih i istočno evropskih studija (SSEES).

Imala sam sreću kada sam pre par nedelja primila primerak knjige “Balkanske teme” i čitajući je vratila sam se nazad u 1993 godinu - uz klimave stare Dikensove stepenice, u onu tamnu učionicu u Blumzberiju u kojoj mi je jedan inspirisan učitelj pokazivao ne samo književnost ili politiku ili istoriju nego me je učio kako da mislim, kako da čitam, kako da okrenem te stvari prema svetlosti i kako da razumem književnost onda, kada su svi ti elementi pravilno osvetljeni.

Imam lepa sećanja ne samo na toplu, prijatnu i inspirisanu učionicu, nego i profesorove blisko povezane porodice, njegove supruge Tilde, njegovih kćeri Dine i Duške, na koje je tako ponosan. Porodica Puvačić prihvatala je sve pridošle, u nekim momentima stotine nas je prolazilo kroz njihove dnevne sobe.

Ono što ja sigurno znam, je to da je svaki student osetio toplu dobrodošlicu i ono šta znači osećaj porodice kada bi posetili kuću Puvačića u Kentiš Taunu i nijedno od nas ne bi izašlo iz kuće bez zdele pasulja i žive konverzacije o bilo čemu ili o svačemu.

Publikacija, zbirka članaka zbog koje smo došli večeras ovde, nudi prozor u teme koje nastavljaju da dominiraju savremenom literaturom tog regiona ali za mene, knjiga me je odvela natrag na časove u Blumzberiju u 1993. – 20 godina kasnije čujem njegov glas kroz njegovu knjigu i vraća mi se taj osećaj namere i jasnosti što je on pripovedao na

svakom svom času. Velika je stvar što će i buduće generacije studenata imati isti taj osećaj.

Ovo je samo mala nezvanična zahvalnica profesoru Puvačiću, i svim Puvačićima od svih nas studenata za lepe uspomene, za inspirativna predavanja i za osećaj porodice koje nam je on ostavio.

Govor Alison Closs – bivše počasne sekretarice Škotskog ogranka Britansko jugoslovenskog društva (British Yugoslav Society)

Želim da se zahvalim njegovoj ekselenciji dr Pribičeviću, Tildi, Dini i Duški, a posebno Dušanu, što su me pozvali na ovu specijalnu svečanost, kao i da još jednom zahvalim Dušanu što je napisao jednu izuzetno čitljivu knjigu – za mene pravo olakšanje, Dušane - koja je tako informativna i zanimljiva, apsolutno predivna knjiga preko potrebna engleskoj čitalačkoj publici. Stoga smo mu svi duboko zahvalni na ovoj knjizi – ja svakako jesam.

Imam ulogu dvostrukog predstavnika večeras, jer potičem severno od granice, iz Škotske. Bila sam član i organizator jugoslovensko-britanskog društva, škotskog ogranka, te mogu reći da predstavljam Škote koji su bili zainteresovani za Jugoslaviju, a sada su mnogi od njih zainteresovani za različite zemlje koje su nastale raspadom Jugoslavije, a ja sam zainteresovana posebno za Srbiju.

Da li znate da smo ponekad imali poteškoća da ubedimo jugoslovene koji bi došli u posetu Engleskoj da se upute severno od Londona? Ljudi koji bi možda bili izvanredni i zanimljivi govornici za Britansko–Jugoslovensko društvo u Škotskoj, ili na severu Engleske. Pitam se koji su bili razlozi ovom oklevanju? Da li su se plašili od Nesi, čudovišta iz jezera Nesa? Da li ih je naša, obično nezaslužena, reputacija škrtosti brinula? Da li je pomisao na 94 destilarije viskija i preko 750 vrsta viskija bilo previše za njih? Da li su oni mislili da su kultura, kupovina, književnost, pozorište i dobra klima bili

ograničeni samo na London ili samo do Škotske granice? Nije baš tako – mi imamo mnogo toga da ponudimo našim posetiocima i profesionalnim gostima!

Međutim, moram priznati ovom naučnom jezičko-talentovanom skupu, na stid i sramotu Škotske. Škotska je evropska zemlja sa najnižim nivoom znanja stranih jezika i najmanje spremna za učenje stranih jezika. Moja druga uloga, nažalost, jeste uloga studenta na začelju srpsko–hrvatskog razreda, jednog večitog studenta od preko 50 godina što je, predpostavljam, retkost u ovoj prostoriji.

Ali Dušan, dragi, hrabri i dobri Dušan, ne samo da se upustio na sever u Škotsku, ne samo jednom, već nekoliko puta, i to ne kao turista, pa čak ni kao degustator viskija od čistog slada (iako je bilo malo i toga), već kao dobrovoljni nastavnik vikendom za sve one iz škotskog ogranka Britansko – Jugoslovenskog društva koji su želeli da uče ili usavrše srpsko – hrvatski jezik.

Pošto je Škotska mala zemlja, sa opštim neselektivnim obrazovnim sistemom, Britansko – Jugoslovensko društvo nije imalo upisne kriterijume, jednostavno bilo je dozvoljeno svima da uče zajedno u jednom razredu. Dakle, Dušan se suočio sa 8 do 12 veoma različitih ljudi, na primer pukovnik Klod Mojr koji je želeo da usavrši svoj tehničko bezprekorni srpsko – hrvatski koji je naučio kao Britanski vojni ataše za vreme Drugog svetskog rata, ili nekoliko 17-togodišnjih ili 18-togodišnjih devojaka koje su želele da obnove poznanstvo sa nekim prelepim jugoslovenskim mladićima koje su upoznale na Jadranskom moru – o da, kao i svi mi pre mnogo godina! Tu si uspeo Dušane, jedna od tih mladih žena se udala za svog mladića, rodila troje dece i do današnjeg dana živi srećno u Splitu, tako da je po svoj prilici mogla da komunicira ubrzo posle tvog vikend kursa! Zatim, tu je bio Frenk Guld, 92-godišnji advokat koji se nekoliko godina dopisivao sa jednim jugoslovenskim advokatom na latinskom i pomislio da bi mu srpsko – hrvatski mogao da proširi teme koje su obrađivali u pismima, kao i moj muž koji je samo želeo da nauči neke korisne fraze pre penjanja na Kamniške Alpe i Durmitor - poput, “moj saputnik je slomio nogu, gde je najbliži doktor?”, “izgubio sam krampone – da li ih imate na prodaju,” i što je najvažnije, “dva velika nikšićka, molim”.

Dušan je bio potpuno spokojan prema našim različitim zahtevima i pun entuzijazma i razumevanja za sve nas. Jednom mi je, dok sam se neuspešno trudila sa završecima reči, strogo ali ljubazno rekao: “Ne razmišljajte Alison, samo govorite”. Svaki nastavnik jezika treba upamtiti i koristiti ovaj zaista predivan i rasterećujući savet. Menjali smo glagole, imenice i prideve (zapravo neki od nas, i to ponekad), čitali smo, razgovarali, recitovali, igrali uloge i pevali, jeli i pili srpsko–hrvatski, i svi smo naučili po nešto (neki su naučili mnogo), sve to uz ogromnu zabavu. Mora da je bilo krajnje iscrpljujuće, ali Dušan je rado nastavljao ne samo danju, nego i uveče, manje više bez predaha.

Dušane, možda vam je bila plaćena vozna karta, sigurna sam da je mi nismo platili, premda možda je boca viskija tiho prešla iz ruke u ruku. Dali ste nam gotovo sve, mada postoji jedna stvar, koju smo, verujem, mi vama dali. Ostavili smo neke knjige Škotske poezije pored vaše postelje prilikom jednog od vaših boravaka, a ujutru ste se pojavili neispavani sa podočnjacima ali veoma uzbuđeni, “Ovaj čovek je neverovatan pesnik! Ja

ću ga prevesti! Moram ga upoznati!“ Dušan je upravo otkrio poeziju Normana Makejga. Normana je upoznao i pričao satima sa njim, a kasnije je preveo kolekciju Normanovih pesama i objavio ih u Srbiji uz odlične kritike. Mogu samo poželeti da je ovo, uz trajnu zahvalnost i veliku privrženost svih vaših zahtevnih Škotskih studenata, bila skromna naknada za ogroman trud koji ste im podarili.

Veliko hvala Dušane, od svih nas u Škotskoj!

Govor Sanje Spužić i Nevenke Martin, bivših studentkinja

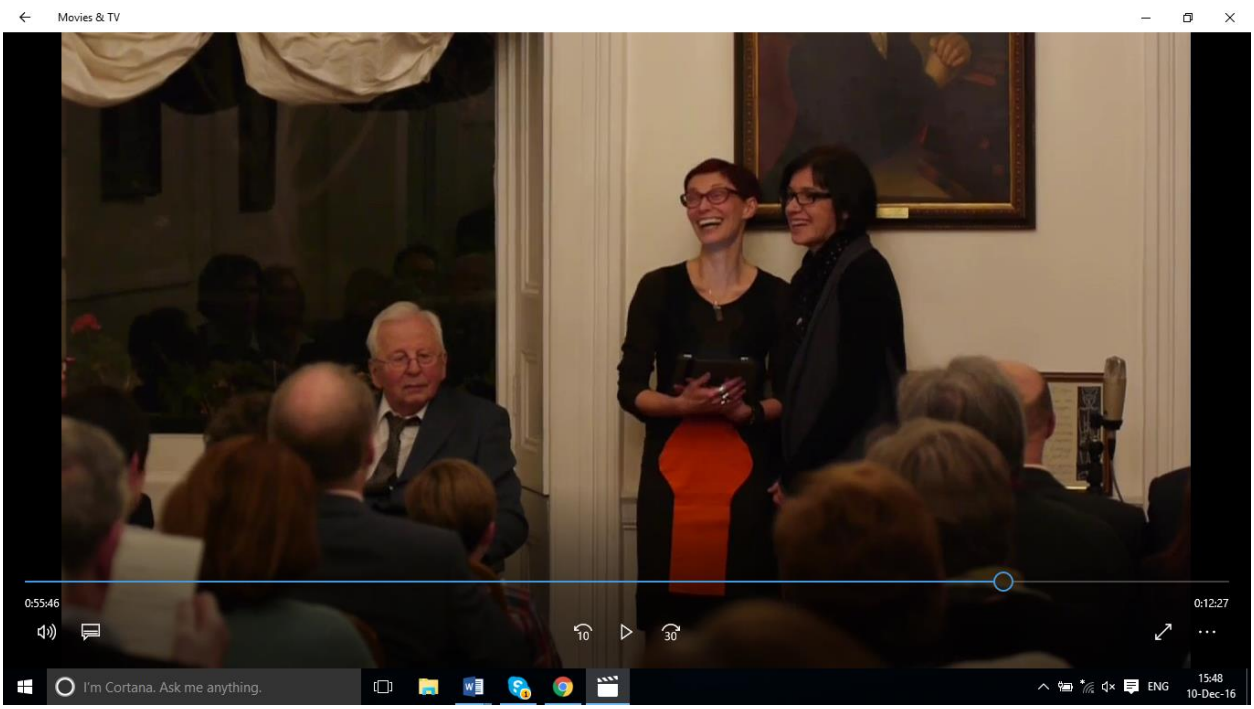

Nevenka Martin - “Dušanov efekat: sećanja studenata o književnosti, rakiji i turskoj kafi”

Broj dvadeset jedan, Rasel Skver, Blumzberi, centralni London, bivši dom istočnoevropskih jezika i književnosti. Pet godina je to mesto bilo kao naša druga kuća – slika je jos uvek živa – crna vrata, divno stilsko devetnaestovekovno stepenište koje se iznenada pretvara u ružno pače kako se penjete – usko, spiralno stepenište koje vodi pravo do Dušanovog kabineta. Kucate na vrata i iznenada ulazite u drugi svet – u sobu prepunu knjiga, toplu, srdačnu, privlačnu: Selenić, Selimović, Andrić, Pekić, Krleža, Desnica… Karakterističan miris knjiga i turske kafe prožima sobu. Uđete, a Dušan vam se smeši…

Provela sam većinu studentskih dana sa mojom prijateljicom Bibom, još jednom u nizu povlašćenih studenata koja je imala časove sa Dušanom, ali koja večeras nije mogla da nam se pridruži ali šalje pozdrav. Samo nas troje. Čista previlegija je imati časove jedan na jedan. Ali Dušan nije bio samo predavač, on je bio kao otac svima nama i, pored toga, moj prijatelj (ja sam malo starija od ostalih studenata tako da je dodatna privilegija imati Dušana za prijatelja).

Kao mađioničar Dušan je uvek uspevao da oživi autore o kojima smo razgovarali na jedan neposredan način. Kao da je poznavao mnoge od njih, on je nadovezivao priče i anegdote o njihovim životima koje nismo mogli nigde pročitati. To je davalo poseban ton tim časovima. Uvek mi se dopadala neformalnost i intimna atmosfera na našim

časovima – ponekad bi se razvila velika diskusija o književnosti, politici, životu, o našoj budućnosti…. Naročito kada bi, ponekad, počeli čas sa čašicom rakije (ili dve!) Još uvek se sećam jednog zabavnog, pomalo pripitog, časa sa Bibom, kada nam se Acija pridružila na pola časa, a koji se onda produžio preko predviđenih dva sata… Ta vremena bila su dragocena.

Sanja Spužić

I ja imam jednu posebnu vezu sa Dušanom. U mom slučaju, za razliku od godina u Neninom slučaju, oboje u srcima nosimo naš rodni grad Banja Luku. Sećam se stida koliko sam malo poznavala svoj rodni grad za kim sam tada čeznula, premda sam dvadeset godina živela u njemu. Dušanovo sećanje o gradu bilo je uvek bezprekorno. Upoznala sam svoj rodni grad kroz Dušanova sećanja i spise Dušanovog oca o prošlosti grada. Bila sam tada veoma nostalgična i to je bio mučan osećaj tako da su razgovori sa Dušanom o prošlim vremenima za mene delovali utešno umirujuće, i na kraju su mi pomogli da prihvatim i prošlost i sadašnjost. Zato Dušan za mene nije bio samo profesor, već je zaista bio kao otac kojeg nikada nisam imala.

Međutim, Dušan je poseban ne samo onima koji su uživali privilegiju da im predaje već i svakome kome je bio potreban savet o izučavanju bivše Jugoslavije. On je bio neiscrpan izvor informacija za sve nas o filmu, književnosti, istoriji, muzici, o bilo čemu iz kulture. Njegova obimna i raznovrsna privatna kolekcija knjiga, filmova i muzike bila je uvek na raspolaganju kad god je to nekom bilo potrebno. Ja sam na prvom mestu imala veliku korist od njegove celovite kolekcije filmova Makavejeva i Kusturice. Dušanov efekat je sa nama i ostaće u svima nama.

Duškin govor

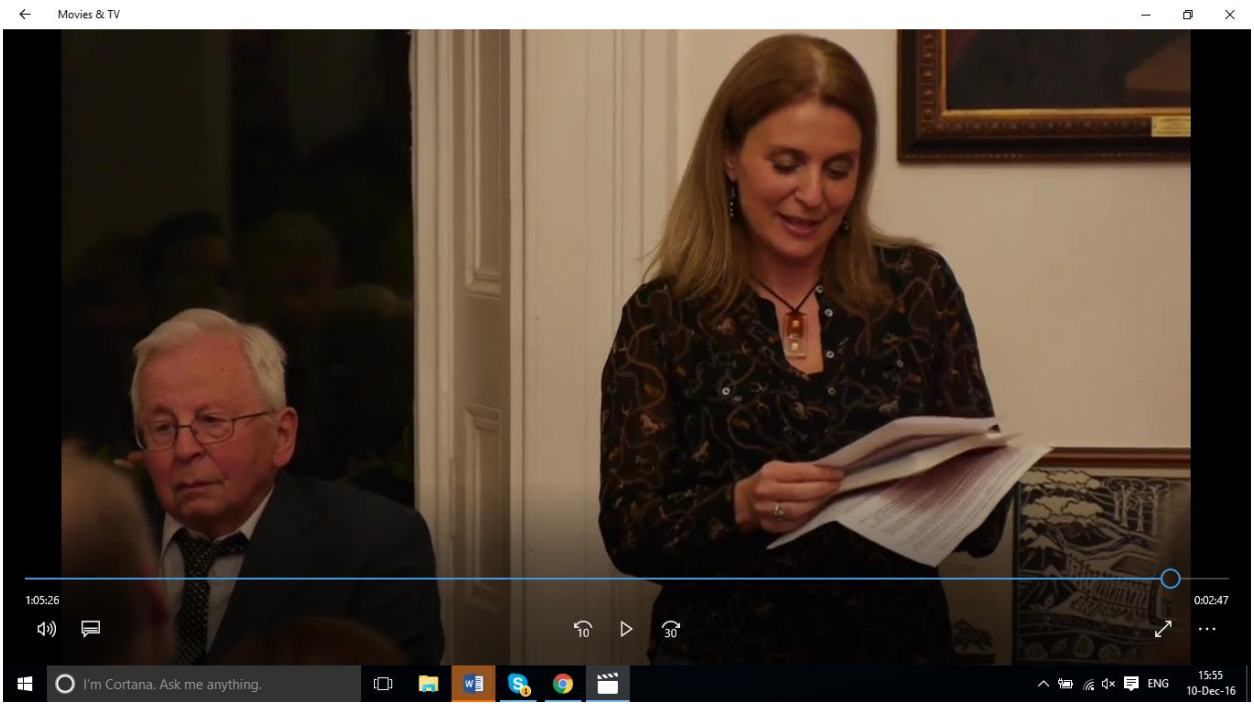

I sada, na kraju ove večeri, želela bih da podelim sa vama reči iz mejlova i druge korespondencije od prijatelja koji nisu mogli večeras da nam se pridruže.

Prvi mejl je od Svetozara Koljevića, dugogodišnjeg prijatelja, univerzitetskog profesora u Sarajevu i Novom Sadu, a sada u penziji:

> “Draga Tilda,
>
> Sa uživanjem prelistavamo Duškovu knjigu, zaista je to širok zahvat krupnih i trajno zanimljivih tema, s lepim predgovorom i osnovnim podacima o njegovom životnom i profesionalnom putu - ukratko, lep spomenik koji je Duško zaslužio svim onim što je učinio za srpsku kulturu, a posebno za njeno predstavljanje u anglosaksonskom svetu.
>
> U znaku starih zajedničkih uspomena, sve vas toplo pozdravljaju
> Sveto i Bekana”

Sledeci, od Silvije Kanlif, bivše studentkinje iz Lankastera, i ženom Poštara Pat-a ili bolje rečeno kreatora Postman Pat-a.

> “Draga Tilda,

Kakvo fantastično iznenadjenje, velika privilegija, da primimo primerak Dušanove prve i jedine knjige na engleskom jeziku.

Čuvaću tu dragocenost do kraja mog života, jer me ona podseća na stara dobra vremena.

Dušan je bio savršen profesor jugoslovenske književnosti, prenosio je svoje divljenje i entuzijazam za autore s kojima nas je upoznavao, na takav zanosan način, da su se i nama činili neodoljivim, i tako smo se mi istovremeno i obrazovali i očaravali.

Zahvaljujemo što ste nas uvrstili u listu recipijenata knjige. Kad je pročitam pisaću vam ponovo a u medjuvremenu, šaljemo vam našu ljubav i čestitke."

Sledeći, od Petra Cvetkovića, glavnog i odgovornog urednika Srpskog književnog lista:

"Iznenadio sam se kad sam video koliko materijala potiče iz vaše kuće, koliko knjiga, tekstova, prevoda, elektronski časopis "Kritika etc" i toliko drugih značajnih stvari. Nemojte se brinuti zbog toga što Dušan ne može da komunicira. U nama postoji duboka, unutrašnja komunikacija preko koje čovek komunicira sa književnošću i koja prethodi i govoru i pisanju. To je ono gde sve važno u ovom životu i ovom svetu nastaje."

Melinda Bennet, studentkinja iz Seattle-a, Amerike, dugogodišnja prijateljica naše porodice, koja se upoznala sa tatom još dok su bili studenti u Beogradu, napisala je u svom pismu:

"Bila sam iznenadjena kad me je preko vikenda posetila moja kćerka sa knjigom Balkanske teme. Pročitala sam prva dva poglavlja o narodnim pesmama iz Bosne i Hercegovine i bila fascinirana i oduševljena. Specijalno cenim nepristrasnost prema pesmama koje vrlo često nisu ozbiljno prihvatane.

Sve mi se svidja o knjizi: naslov, korice i posveta. U svakom redu ja čujem Dušanov glas, artikulisan, inteligentan i odmeren.To je ono što sam ja osećala najdirljivije – iako posle moždanog udara nema više glasa, ti i tvoje kćerke ste ga čudesno ponovo uspostavile. I toliko sam srećna da sam ja jedna od onih koja sam dobila knjigu. Duboko se zahvaljujem, to je divan poklon koji mi je povratio starog prijatelja."

I na kraju, Stjepan Ćurić, jos jedan student iz Londonskog perioda.

“Želeo bih da zahvalim i vama i Dušanu za knjigu – osećam se zaista počašćenim i čuvaću je do kraja života – jer će me podsećati koliko sam uživao studirajući kod Dušana.

Pročitao sam jedan Dušanov prevod knjige “Druga zemlja” od James-a Baldwin-a još dok sam pre 30 godina živio u Hrvatskoj i možete zamisliti kako sam bio uzbudjen kad sam ga video pred sobom. To je bila jedna od samo nekoliko knjiga koje sam poneo sa sobom u Englesku, zato što je bila tako specijalna za mene.

Dušan je bio tako fantastičan professor i mnogo sam naučio od njega.”

I na kraju pročitaću vam pesmu Normana Makejga, Škotskog pesnika koji je umro 1996. sa 80 godina i koja se zove “Izmedju planine i mora”. Pesma je uzeta iz poslednje knjige koju je moj tata štampao i objavio u Beogradu samo nekoliko nedelja pre nego što je doživeo moždani udar 2008. godine.

Način kako je došlo do ove knjige čuli ste od Alison Closs koja je govorila ranije večeras. Alison je upoznala tatu sa pesnikom, a takodje i sa Škotskom slikarkom i akademskom umetnicom Džejn Hislop (Jane Hyslop). Tata je onda odlučio da prevodi kolekciju njegovih pesama koje su izdate u ovoj knjizi “Izveštaj plemenu” u Beogradu. Ova slika (pokazuje na sliku koja je za ovu priliku obešena ovde na zidu) sada stoji na počasnom mestu u maminoj i tatinoj dnevnoj sobi.

Reči ove kratke pesme su specijalno dirljivi u ovom trenutku i želela bih da podelim sa vama to osećanje, u originalnoj verziji kao i u tatinom prevodu.

Between mountain and sea

Honey and salt – land smell and sea smell,
as in the long ago, as in forever.

The days pick me up and carry me off,
half-child, half prisoner,

on their journey that I'll share
for a while.

They wound me and they bless me
with strange gifts:

the salt of absence,
the honey of memory.

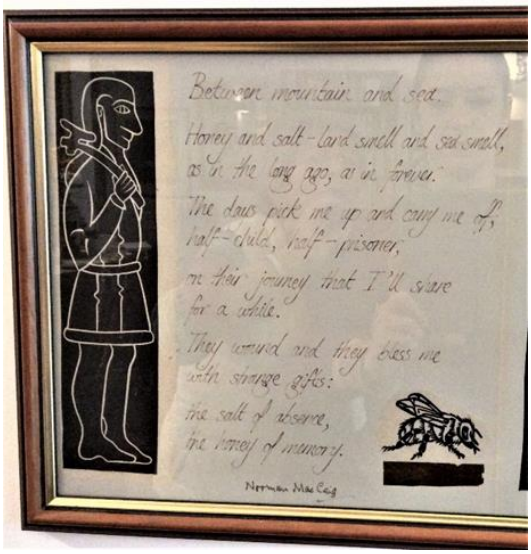

Izmedju planine i mora

Med i so – miris zemlje i miris mora,
Kao da je tu odavno, kao da je zauvek.

Dani me podižu i nose,
Poludete, polusužnja,

Na svoje putovanje u kojem ću učestvovati
Još zakratko.

Ranjavaju me i blagosiljaju
Čudnim darovima;

Solju odsustva, medom sećanja.

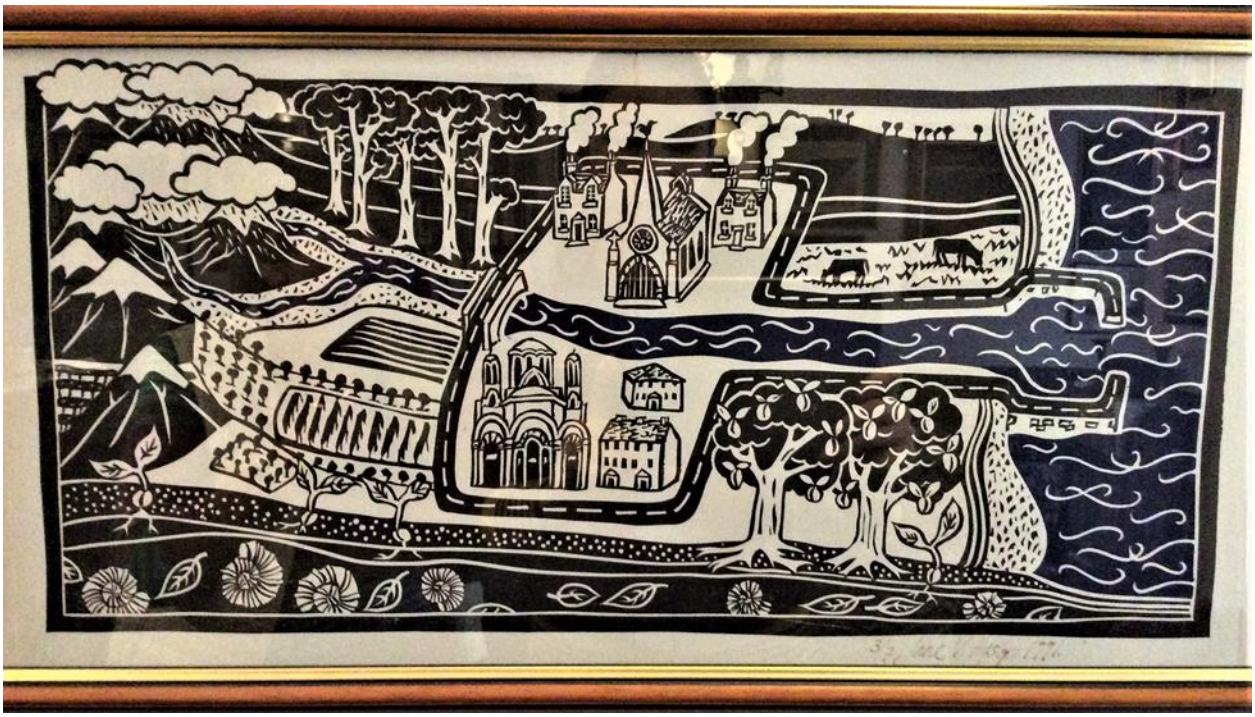

Movies & TV
1:06:46
0:01:27
I'm Cortana. Ask me anything.
ENG
15:57
10-Dec-16

.